

*Мусієнко В. А., студент, IV курс, група ЕО-34, ГЕФ
Давидова І. В., науковий керівник, доцент кафедри
екології, кандидат сільськогосподарських наук
Житомирський державний технологічний
університет
м. Житомир, вул. Чуднівська, 103, Україна
v72532@i.ua*

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ

З 1970 року ЄС підписав 200 угод з питань захисту навколишнього природного середовища. Проте законодавче визнання пріоритетності екологічної складової суспільного розвитку не має великого значення, якщо воно не виконується належним чином. Саме тому в даний час завдання екологічної політики ЄС полягає, насамперед, в ефективній реалізації прийнятих природоохоронних угод.

Політика Європейського Союзу у сфері навколишнього середовища спрямована на досягнення наступних цілей:

- збереження, захист і поліпшення якості навколишнього середовища;
- охорона здоров'я людини;
- раціональне використання природних ресурсів;
- сприяння вживанню заходів на міжнародному рівні для вирішення регіональних або світових екологічних проблем і, зокрема, сприяння боротьбі зі змінами клімату.

Варто відзначити, що всі держави-члени несуть відповідальність за реалізацію ЄС природоохоронного законодавства. Формування політики Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища здійснюється поетапно шляхом прийняття так званих Програм дій з навколишнього середовища, які хоча і носять рекомендаційний характер, але завдяки встановленню чітких напрямків, цілей і принципів екологічної політики Європейського Співтовариства, разом з їх детальним описом і графіком реалізації сприяють розвитку та імплементації екологічного законодавства Європейського Союзу.

Всього виділяють 5 етапів формування екологічної політики ЄС.

Перший етап (1957–1971). Цей період характеризується відсутністю в ЄС правової компетенції у сфері навколишнього середовища. На цьому етапі проводилися лише одиничні факультативні заходи.

Другий етап (1972–1985). Для цього етапу характерне проведення початкових заходів щодо захисту навколишнього середовища країнами ЄС, поява перших програм дій у цій сфері, початок розвитку правового регулювання в області екології.

Третій етап (1986–1991). Цей період можна охарактеризувати як етап закріплення компетенції у сфері охорони навколишнього середовища за інститутами ЄС. Єдиний Європейський Акт 1986 року вніс зміни в Римський договір 1957 року.

Четвертий етап (1992–2002). Це етап удосконалювання екологічної політики ЄС. У цілому, за цей час були позначені основні рамки поточної екологічної політики за рахунок інституціонального закріплення питань екологічної політики і проблем навколишнього середовища в Договорах ЄС.

Отже, середина 90-х років ХХ ст. характеризується виділенням екологічної політики як одного з пріоритетних напрямків діяльності ЄС. Більш того, з 1998 року Єврокомісією і Європейською Радою у Відні (11-12 грудня 1998) була проголошена задача включення питань навколишнього середовища в усі напрямки політики Європейського Союзу.

П'ятий етап (2003 — до нашого часу). Сьогодні екологічна діяльність ЄС здійснюється на основі екологічної компетенції, передбаченої статтями Договору про ЄС.

Відомо, що Європейський Союз висуває до країн, які претендують на входження до нього, великий перелік вимог якості в різних сферах життєдіяльності, багато з них стосуються і досягнення певного рівня фінансового забезпечення політики щодо охорони довкілля.

Основи для співпраці між Україною і Європейським Союзом у сфері охорони довкілля було закладено ще в 1994 р. відповідно до Угоди про партнерство і співробітництво між ЄС та його державами-членами і Україною. Необхідність тісної співпраці з європейською спільнотою у сфері охорони навколишнього середовища обумовлена не тільки визначеними нею екологічними імперативами її стратегії, але й потребами самої України у подоланні того стану, який можна охарактеризувати як кризовий, що формувався протягом тривалого періоду через нехтування об'єктивними законами розвитку і відтворення її природно-ресурсного комплексу. У 2012 році була парафрована Угода про асоціацію між Україною та ЄС, а наприкінці 2012 року оприлюднено проект Угоди. Важливим елементом співпраці у сфері охорони довкілля, як і в багатьох інших сферах співпраці, що визначаються Угодою, є поступове наближення законодавства України до політики та законодавства ЄС. Окремим додатком до Угоди визначаються конкретні директиви, що їх потрібно адаптувати, а також встановлюються часові рамки. Такі зобов'язання України є дуже важливими з огляду на необхідність наближення до норм та стандартів ЄС. Велика увага питанню дотримання існуючого екологічного законодавства та багатосторонніх екологічних угод приділяється в контексті створення зони вільної торгівлі. Перші кроки в напрямку адаптації у сфері охорони довкілля були зроблені в грудні 2012 року, коли Мінприроди затвердило Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства

Європейського Союзу (Базовий план апроксимації) (Наказ № 659). Базовий план передбачає перелік директив ЄС у сфері охорони довкілля, до яких повинно адаптуватися українське законодавство.

Екологічна політика України визначена за "Основними напрямками державної політики в галузі охорони навколишнього середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки", затвердженими Верховною Радою України у 1998 р. Цей документ передбачає довгострокову стратегію розв'язання екологічних проблем в Україні на національному, регіональному, місцевому та об'єктному рівнях.

У цій галузі визначено конкретні пріоритетні завдання:

- удосконалення економічних механізмів охорони природи та природокористування з метою формування умов для концентрації фінансових ресурсів та їх цільового використання, щоб фінансувати невідкладні екологічні заходи загальнодержавного і регіонального значення;

- суттєве підвищення ефективності застосування мінерально-сировинної бази та інших природних ресурсів;

- створення державної системи моніторингу довкілля та управління використанням природних ресурсів;

- забезпечення безпеки функціонування АЕС;

- реалізація екологічних програм, спрямованих на поліпшення якості повітря, води, розвиток заповідної справи та створення цілісної екомережі, запровадження і дотримання принципів екологічно збалансованого розвитку;

- упровадження нових правових інструментів з метою розширення можливостей участі громадськості у розв'язанні природоохоронних проблем.

В Україні здійснюються роботи щодо створення єдиної державної системи використання і відтворення природних ресурсів, спрямовані насамперед на розвиток системи ведення кадастрів природних ресурсів, удосконалення нормативно-правового забезпечення дозвільно-ліцензійної діяльності природокористування. Незважаючи на ускладнення, що виникли під час створення об'єктів природно-заповідного фонду у зв'язку з проведенням земельної реформи, площі територій природно-заповідного фонду продовжують збільшуватися.

Також триває удосконалення законодавчої бази у сфері екологічної безпеки та поведіння з відходами. Основна мета екологічної політики України — гарантування екологічної безпеки життєдіяльності громадян України; впровадження належних матеріальних, процедурних, інституційних та інших необхідних заходів щодо її регулювання та встановлення організаційно-юридичних умов для реалізації і захисту права людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля. До сучасних стратегічних пріоритетів сталого розвитку України в екологічній сфері належать:

- гарантування екологічної безпеки ядерних об'єктів і радіаційного захисту населення та довкілля, зведення до мінімуму негативного впливу наслідків аварії на ЧАЕС;

- поліпшення екологічного стану річок України, зокрема басейну р. Дніпро та якості питної води;

- стабілізація та поліпшення екологічного стану в містах і промислових центрах Донецько-Придніпровського регіону;

- будівництво нових і реконструкція діючих потужностей комунальних очисних каналізаційних споруд;

- запобігання забрудненню Чорного й Азовського морів, поліпшення їх екологічного стану;

- формування збалансованої системи природокористування та екологізації технологій у промисловості, енергетиці, будівництві, сільському господарстві, на транспорті;

- збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідної справи.

Таким чином основними відмінностями в екологічній політиці Європейського Союзу і України є пріоритетність. ЄС визначив за основну мету поліпшення стану НПС, а екологічна політика України зорієнтована на зменшенні впливу негативних факторів навколишнього середовища на здоров'я і благополуччя громадян. Крім того, за напрямком дії екологічна політика ЄС направлена на галузі господарства та економіки, оскільки має універсальний підхід, а екополітика України має регіональний, а не галузевий характер, що означає різні підходи до різних економічних регіонів України. Ще одна відмінність – це час становлення екологічної політики. ЄС раніше почав ухвалення законів природоохоронного законодавства, і мав чітко встановлений план його подальшого розвитку. Однак українське законодавство має суттєві переваги у створенні законів та нормативно-правових актів, що регулюють безпеку на АЕС, регламентують порядок ліквідації наслідків на ЧАЕС та обмежують вплив різних сфер господарства на басейн р. Дніпра і Чорного моря, тобто місцями має значно вужчу спеціалізацію.